

Нестеренко В. А.
кандидат історичних наук, доцент,
доцент кафедри теоретико-правових і
соціально-гуманітарних дисциплін,
Подільський державний аграрно-технічний університет,
м. Кам'янець-Подільський

Завадська І. М.
кандидат історичних наук, доцент,
асистент кафедри теоретико-правових і
соціально-гуманітарних дисциплін,
Подільський державний аграрно-технічний університет,
м. Кам'янець-Подільський

Студенти Подільської духовної семінарії - члени Української Центральної Ради

Упродовж другої половини ХІХ - на початку ХХ ст. Подільська духовна семінарія, що у цей період розміщувалась у нинішньому першому корпусі ПДАТУ, стала важливим осередком українського національного відродження та розвитку вітчизняної освіти і культури. Тогочасні міські гімназії мали офіційний російський характер, у них майже не навчалися українці. Ця обставина стала причиною того, що український народ майже не мав своєї світської інтелігенції (лікарів, інженерів, правників). Тому українська політична еліта формувалась передовсім з випускників духовних семінарій, вступ до яких для дітей подільських священиків та селян був більш доступним.

У нашій статті ми коротко розглянемо життєвий шлях тих студентів Подільської семінарії, які у 1917-1918 рр. були членами Української Центральної Ради (далі - УЦР) - парламенту України часів національно-визвольних змагань. Ми не будемо висвітлювати діяльність керівників урядів УНР часів революції В. Голубовича, В. Чехівського, які свого часу навчалися або викладали в

семінарії, оскільки про них є чимала література. Це саме можна сказати і про делегата до УЦР від Подільської губернії, пізніше Подільського губерніального комісара УНР у 1919-1920 рр. В. Приходька, який залишив цікаві спогади про навчання у Подільській духовній семінарії [4].

Почнемо свій огляд з Г. Голоскевича - відомого українського мовознавця, громадського діяча, члена УЦР від української громади Петрограда з 8 квітня 1917 р. до квітня 1918 р. Григорій Костянтинович народився 4 листопада 1884 р. в селі Супруньківці Ушицького повіту Подільської губернії. Був сином місцевого священика. Григорій у 1899 р. закінчив Приворотське духовне училище, після чого поступив до Подільської духовної семінарії. Тут увійшов до складу напівлегального українського гуртка, який очолював викладач Володимир Чехівський. Після закінчення у 1905 р. семінарії Григорій працював учителем у селі Чернокозинці у двокласній церковно-вчительській школі.

Згодом навчався у 1906-1911 роках на історико-філологічному факультеті Петербурзького університету. Увійшов до керованої академіком О. Шахматовим при університеті лінгвістичної секції гуртка українознавства. Досліджував говірки Поділля. Пізніше, вже працюючи вчителем, Г. Голоскевич стає одним із провідників українського національного руху в Петрограді. Тому не випадково, що міська українська громада делегувала саме його до УЦР. Одночасно він представляв і Українську партію соціалістів-революціонерів [2, с.82].

З жовтня 1918 р. вчений працював у Українській Академії Наук. Після утвердження радянської влади залишився в УСРР. У 1920-ті роки вчений видав ряд праць з діалектології Поділля. Справою його життя було укладання «Правописного словника» - першого правописного словника української мови, який використовував так звану «скрипніківку». Перед появою цього 40 тис. словника Г. Голоскевич вже випустив шість видань словника, однак попередні

версії містили набагато меншу кількість слів та не використовували скрипніківський правопис.

Але 17 серпня 1929 р. Г. Голоскевича заарештували і у квітні 1930 р. вироком особливого складу Верховного суду УСРР за участь у діяльності контрреволюційної організації «Спілка визволення України» його засуджено до п'яти років позбавлення волі. Ув'язнення відбував у Ярославській в'язниці, потім висланий у Тобольск, де загинув у 1935 р. за нез'ясованих обставин. Реабілітований був лише у серпні 1989 р. [1, с.165].

Одним із найактивніших діячів українського національного відродження на початку ХХ ст. був випускник Подільської духовної семінарії Олександр Саліковський, який 7 березня 1917 р. увійшов до першого складу УЦР від української громади Москви [2, с.156].

Він народився 13 березня 1866 р. в селі Старий Потік Вінницького повіту в селі священика. Після закінчення Шаргородської духовної школи вступив до Подільської духовної семінарії, де захопився ідеями українського національного визволення. Працював сільським учителем, згодом радником Подільського губерніального земства. За політичну діяльність переслідувався царською владою. Два роки перебував у засланні, чотири місяці у Кам'янець-Подільській в'язниці. У 1904 р. виїхав до Києва, де видавав часопис «Киевский голос». У 1910 р. переїхав до Москви, де разом із майбутнім Головним отаманом УНР Симоном Петлюрою із 1912 р. до 1917 р. (із перервами) редагував часопис «Украинская жизнь». Спілкувався із М.С. Грушевським під час його перебування у засланні, разом з ним започаткували видання часопису «Промінь».

З лютого 1917 р. О. Саліковський - Голова Української Ради у Москві. Один із засновників і лідерів Української партії соціалістів-федералістів, яку представляв в УЦР. Проте, був членом Ради недовго. Влітку 1917 р. його було призначено київським губернським комісаром. За часів Гетьманату обраний

членом Всеукраїнської земської управи, проте в знак із незгоди із внутрішньою політикою уряду П. Скоропадського увійшов до Українського національного союзу. У серпні 1918 р. був заарештований, але згодом випущений на волю. У часи Директорії УНР в жовтні 1919 р. за проханням Симона Петлюри відвідав Донську область для пошуку контактів з ліберальними представниками білогвардійського руху. Ця місія виявилась безуспішною. Піком політичної кар'єри О. Саліковського було те, що з 20 травня до 15 жовтня 1920 р. він був міністром внутрішніх справ УНР у Кабінеті В. Прокоповича.

Після встановлення радянської влади емігрував до Польщі, де редагував щоденник «Українська трибуна» у Варшаві, тижневик «Українська справа». Працював лектором в таборах для інтернованих українських вояків УНР. Зібрав бібліотеку, фонд якої становив 1500 томів, яка після смерті О. Саліковського, що настала 22 листопада 1925 р. перейшла до Української бібліотеки у Варшаві [1, с.157].

Уродженець села Залуччя-Надкордонне Подільської губернії Михайло Агафонович Корчинський народився 15 березня 1885 р. в багатодітній родині місцевого священика. Закінчив Приворотське духовне училище у 1898 р. Після цього чотири роки навчався в Подільській духовній семінарії, проте був відрахований за політичну діяльність. Йому, щоправда вдалось згодом отримати гімназійну освіту і вступити на юридичний факультет Київського університету. Проте, згодом виїхав до Петербургу, де у 1910 завершив навчання на юридичному факультеті місцевого університету, після чого вступив до складу Петербурзької присяжної адвокатури. Стає активним діячем української колонії в столиці Російської імперії та головою молодіжного осередку Товариства українських поступовців (ТУП). З вибухом революції його призначено заступником губернського комісара Буковини.

До складу УЦР М. Корчинського було кооптовано 7 березня 1917 р. від Української національної ради м. Петрограда. У червні 1917 р. до квітня 1918 р. він періодично брав участь в роботі Малої ради УЦР від Української партії соціалістів-федералістів, яка об'єднувала навколо себе передовсім патріотичну українську інтелігенцію. Одночасно працював юрист консулом Генерального Секретаріату та директором канцелярії Генерального секретарства національних справ. Представляв УЦР на З'їзді поневолених народів Росії у Києві (8-15 вересня 1917 р.). До гетьманської влади ставився негативно, тому вступив до Українського Національного Союзу, який різко критикував політику П. Скоропадського. М. Корчинський підтримував відновлення УНР. Очолював державний секретаріат в уряді С. Остапенка, проте реальної влади не мав через анархію, яка в той час панувала в Україні.

Після того, як 15 листопада 1919 р. до Кам'янця-Подільського за погодженням із Головним отаманом УНР С. Петлюрою увійшли польські війська М. Корчинський увійшов до створеної ректором місцевого університету Іваном Огієнком Ради Головноуповаженого уряду УНР, однак відмовився від пропозиції стати заступником. У першій половині 1920 р. очолював Українську Національну раду в Кам'янці-Подільському, до якої увійшли представники українських правочентристських партій, не задоволених політикою соціалістичних урядів Б. Мартоса та І. Мазепи. Після перемоги більшовиків виїжджає до Тарнова, потім до Львова. Від 1922 р. - юридичний дорадник у Ревізійному Союзі Українського кооперативу, професор і член Кураторії Вищих Шкіл у Львові. публікував статті й розвідки в кооперативній і загальній західноукраїнській пресі. У 1935 р. вийшла друком його монографія «Кооперативне право». Михайло Корчинський помер 7 жовтня 1937р у Львові. Похований на Личаківському кладовищі.

Нарешті, розповідаючи про утворення УЦР, обов'язково слід згадати про випускника Подільської духовної семінарії Максима Стратоновича Синицького

(1882 — 17.04.1922). Під час революції 1905-1907 рр. він активно включився в українське громадське та культурницьке життя, знаходився біля витоків створення товариства «Просвіта». Був серед засновників та керівників найбільшого в Києві видавництва "Час", що видавало та поширювало книги українською мовою. Під час Першої світової війни М. Синицький став одним із найпомітніших діячів українського клубу «Родина», активних діячів Товариства Українських поступовців (ТУП). Після того як було повалено владу Миколи II та створено в Петрограді Тимчасовий уряд в українському клубі, фактичним керівником якого був М. Синицький, зібралось понад 100 представників від українських організацій, студентства, військовиків, духовенства. Під час свого виступу Максим Синицький запропонував створити центр для керівництва українським політичним рухом. В процесі обговорення від присутніх пролунали різні назви: «сойм», «Об'єднання українських громадських організацій», «Центральне українське об'єднання», «Центральна Українська Рада», але до спільної думки не дійшли. Коли всі розійшлися, М. Синицькому спало на думку «заочно» повідомити громадськість про створення керівного органу українського руху. Він поділився наміром з редактором Василем Королівом-Старим. З легкої руки М. Синицького газета «Киевская Мысль» подала інформаційне повідомлення про створення Української Центральної Ради [5].

А вранці 17 березня 1917 р. за новим стилем кияни зі шпальт «Киевской Мысли» дізналися, що минулого вечора відбулися збори близько 100 представників українських організацій. Як повідомляла газета, збори прийняли назву Центральної Ради, одностайно ухвалили вітати Тимчасовий уряд, усіляко підтримувати нову владу, вжити невідкладних заходів для відновлення української преси, клопотатися перед новим російським урядом щодо задоволення нагальних потреб українського народу.

Це повідомлення поставило провідних діячів українського руху перед фактом: створено Центральну Раду. Увечері 17 березня, коли у активістів закінчився робочий день, в клубі «Родина» відбулися стихійні установчі збори: присутні керівники ТУПу вирішили санкціонувати дії М. Синицького й заснувати Українську Центральну Раду – керівний орган національного руху [5].

М. Синицький увійшов до першого складу УЦР. Одночасно працював членом Виконавчого губернського комітету Київщини. З кінця квітня 1918 р. був гласним міської думи від УПСФ. Помер 17 квітня 1922 р.

Отже, випускники Подільської духовної семінарії взяли активну участь у формуванні української політичної еліти, діяльності УЦР, інших державних та адміністративних установ. На завершення відмітимо, що дана праця не висвітлює всіх аспектів цієї тематики. Її дослідження буде продовжуватись і надалі.

Перелік використаних джерел:

1. Болаболъченко А. «СВУ»: суд над переконаннями. Вітчизна. -1989. - № 11. -С. 159-179
2. Верстюк В., Осташко Т. Діячі Української Центральної Ради. Біографічний довідник. Київ. 1998, 253 с.
3. Енциклопедія українознавства : Словникова частина : [в 11 т.]. Наукове товариство імені Шевченка ; гол. ред. проф., д-р Володимир Кубійович. - Париж-Нью-Йорк : Молоде життя, 1955-1955.
4. Приходько В. Подільська Духовна Семінарія (1899-1905)/ Витяг з книги В.Приходько "Під сонцем Поділля". Режим доступу: https://tovtry.com/ua/history/statti/pid_soncem_podillja.html.
5. Центральна Рада. Режим доступу: <https://uahistory.com/topics/events/14098>